

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

วรรณกรรมเรื่องคำวีหรือเสื่อโคปรากฏแพร่หลายหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ และวรรณกรรมที่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น นิทานเรื่องวักกับเสื่อ พหุลาคาวิชาคก บทกล่อมลูกเรื่องเสื่อโค บทแหลลหวิชัยคำวี เสื่อโค คำฉันท์ เสื่อโคกลอนสวค ทศมูลเสื่อโค เป็นต้น ความแพร่หลายดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า เรื่องคำวีหรือเสื่อโคแต่เดิมคงจะเป็นเรื่องเล่า หรือวรรณกรรมมุขปาฐะ แล้วจึงพัฒนาเป็นวรรณกรรมลายลักษณ์อักษรในรูปแบบต่าง ๆ พหุลาคาวิชาคกตามประวัติเป็นนิทานมุขปาฐะที่พระสงฆ์ชาวเขียงใหม่รวบรวมแต่งขึ้นเป็นภาษามคธ ใน พ.ศ. ๒๐๐๐ - ๒๒๐๐ พระมหाराชครูก็คงจะได้เค้าความคิดจากนิทานมุขปาฐะเรื่องวักกับเสื่อ หรือพหุลาคาวิชาคก แล้วมาแต่งเพิ่มเติมเป็นเรื่องเสื่อโคคำฉันท์ ส่วนพระราชนิพนธ์บทละครนอกเรื่องคำวี พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย คงจะทรงได้เค้าความคิดมาจากเรื่องเสื่อโคคำฉันท์ และทรงเพิ่มเติมเนื้อเรื่องอีก ๒ ตอน คือ ตอนนางคันธมาลีขึ้นเฝ้า และตอนคำวีรบไวยทัต เหตุที่ทรงเพิ่มเติมก็คงจะมีพระราชประสงค์ให้เนื้อเรื่องมีความสนุกสนานสมกับที่เป็นบทละครนอก นอกจากนั้นยังทรงพระปรีชาสามารถทำให้เรื่องคำวีเป็นบทละครนอกที่สมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้นในด้านต่าง ๆ คือ

การสร้างตัวละคร พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงกำหนดให้ตัวละครทุกตัวมีบุคลิกและบทบาทเหมะกับการแสดงละครนอก ดังเช่น ท้าวสุนนุราช กษัตริย์ที่มีอายุถึง ๒๐ ปีเศษ แต่ยังมีวเมาลุ่มหลงสตรีเพศ กิริยาอาการที่แสดงออก

ชวนชบขันเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งตรงกันข้ามกับควาวิพระเอกที่เป็นกษัตริย์เก่งกล้าในเชิงรบ ๐ หลวิชัยผู้ช่วยพระเอกเป็นตัวแทนของบุคคลที่รักห่วงใยและอาฆาตแค้นผู้ที่ทำลายความสุขของควาวิ จึงหาอุบายกำจัดท้าวสันนุราช จนทำให้ไวพทย์ยกกองทัพเข้ามาแก้แค้นแทนท้าวสันนุราช ส่วนตัวละครฝ่ายหญิง ก็อนางคันทมาลี นางจันท์สุภา ซึ่งมีฐานะเป็นนางกษัตริย์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงเพิ่มบทบาทให้ทั้งสองนางเป็นเสมือนหญิงชาวบ้านทะเลาะวิวาทกันด้วยความหึงหวงจนล้มตัวและฐานะ บายเขาคัทศประสาทเป็นตัวละครอีกตัวหนึ่งที่มีความสำคัญในเรื่องดำเนินไปก็มีลักษณะของปुरुชนที่ยังมีกิเลส พยายามไขว่คว้าหาความสุขบนกองทุกข์ของผู้อื่น และในที่สุดก็ต้องจบชีวิตลงพร้อม ๆ กับนางคันทมาลีและไวพทย์

การดำเนินเรื่อง พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงกำหนดให้เนื้อเรื่องดำเนินไปอย่างรวดเร็วในตอนที่ไม่สำคัญ เช่น ตอนเดินทาง ตอนแปลงกาย และหากตอนใดที่ทรงเห็นว่าจะต้องใจผู้ชมก็จะดำเนินเรื่องตอนนั้นให้ยืดเยื้อเพื่อให้ผู้ชมได้สนุกสนานและเกิดรสชาติในการชมละครนอก เช่น ตอนนางคันทมาลีหึงนางจันท์สุภา และตอนนางคันทมาลีปะทะคารมกับฤษี เป็นต้น

เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงพระราชนิพนธ์บทละครนอกเรื่องควาวิ ได้แก่ เพลงหน้าพาทย์และเพลงละคร เป็นส่วนประกอบที่ทำให้พระราชนิพนธ์บทละครนอกเรื่องนี้มีความดีเด่นยิ่งขึ้น พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงพระปรีชาสามารถเลือกสรรเพลงประกอบบททำได้ตามลีลา และอารมณ์ของตัวละครได้อย่างเหมาะสม เช่น ทรงใช้เพลงโศกเพื่อแสดงอารมณ์เศร้า เพลงกราวรำเพื่อแสดงความสุขสนุกสนานและความยินดี เพลงเร็วเพื่อแสดงอาการไปอย่างรวดเร็ว และเพลงซุบเพื่อแสดงการเดินทางของนางกำนัล นอกจากนี้ บางครั้งยังทรงเลือกใช้เพลงหลายเพลงสำหรับเนื้อความที่แสดงกิริยาเดียวกัน เช่น เพลงประกอบเนื้อความตอนเกี่ยวพาราสีก็ทรงเลือกใช้เพลงชมโฉม เพลงชาติ เพลงชมตลาด

และเพลง โอลิมป์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ชมเกิดความเบื่อหน่ายที่จะฟังเพลงเดียวกันตลอด ส่วนด้านการใช้ภาษา พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยก็ทรงพระปรีชาสามารถเป็นอย่างยิ่ง จะเห็นได้จากคำโต้ตอบของตัวละครที่เป็นแบบชาวบ้าน มีทั้งการพูดจาที่คารมคมคาย กระตบกระเทียบเปรี้ยวเปรย และเสียดสี บางตอนก็ทรงใช้ภาษาที่ ต่ำๆคม หรือคำพังเพย สอดแทรกเข้ามาเพื่อให้ผู้ชมละครนอกเกิดความพอใจ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงกล่าวถึงบทละครพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒ และละครว่าว่า "บทละครพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒ จึงเล่นละครได้เรียบร้อยดี นับว่าหนังสือบทละครที่ได้เล่นกันแพร่หลาย และละครว่าที่เล่นไ้แบบแผนถึงที่มีแต่รัชกาลที่ ๒ เป็นต้นมา"

จึงกล่าวได้ว่า พระราชนิพนธ์บทละครนอกเรื่องควาวีมีความดีเกินและเหมาะสมสมกับที่ไ้ค้นับถือกันว่าเป็นแบบอย่างของวรรณคดีละครนอกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง เรื่องหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพระราชนิพนธ์บทละครนอกเรื่องควาวี ผู้วิจัยพบว่าตัวละครฝ่ายชายและหญิงมีลักษณะนิสัยและบทบาทที่ควรแก่การศึกษาเปรียบเทียบกับตัวละครในวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ และนอกจากพระราชนิพนธ์บทละครนอกเรื่องควาวีแล้ว ยังมีพระราชนิพนธ์บทละครนอกในรัชกาลที่ ๒ เรื่องอื่น ๆ ที่ควรค่าแก่การค้นคว้าวิจัยสืบหาที่มาและความเหมาะสมกับการแสดงละครนอกอีกหลายเรื่อง เช่น ไกรทอง

หอสมุดแห่งชาติ, พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ฉบับหอสมุด
แห่งชาติ (พระนคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๐๕), หน้า ๕๘๒.

สังข์ศิลป์ไชย และสังข์ทอง กังนััน จึงน่าจะไ้มีผู้ศึกษาค้นคว้าวิจัยพระราชนิพนธ์
บทละครนอกในรัชกาลที่ ๒ ตามที่ไ้กล่าวมาแล้ว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย